

- ток на этапе углубленной подготовки: Автореф. дисс. канд пед. наук. – Луганск., 1990. – 20 с.
2. Кудряшов С.В. Побудова і контроль тренувального процесу волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки: Дис. канд. н. з фіз. вих. – Луганськ, 2004. – 256 с.
  3. Максименко Г.Н., Гребенкин В.С. Современная система подготовки легкоатлетов. – Луганск: Знание, 2000. – 244 с.
  4. Матвеев Л.П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов: Учебное пособие. – К.: Олимпийская литература, 1999. – 318с.
  5. Мулик В.В. Построение микроциклов при подготовке биатлонистов // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: Сб. науч. тр. / Под ред. Ермакова С.С. – Харьков: ХХПИ, 2000. – № 2. – С.9-15.
  6. Платонов В.Н. Плавание // Учебник для студентов высших учебных заведений. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 496 с.
  7. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. // Учебник тренера высшей квалификации. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 808 с.

Надійшла до редакції 03.03.2005р.

ДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ТА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Кузьомко Л.П., Кузьомко Л.М., Гавриленко Т.Л.

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Анотация. У статті обґрунтовується доцільність використання системного підходу у процесі виховної роботи зі студентами педагогічних університетів. Розкривається сутність роботи двох взаємопов'язаних систем (адміністративного та студентського самоуправління) під час виховання особистості студента.

Ключові слова: особистість студента, культурно-виховна робота, адаптація, системний підхід.

Аннотация. Куземко Л.П., Куземко Л.М., Гавриленко Т.Л. К проблеме адаптации и воспитания студентов педагогических университетов. В статье обосновывается целесообразность использования системного подхода в процессе воспитательной работы со студентами педагогических университетов. Раскрывается сущность работы двух взаимосвязанных систем (административного и студенческого самоуправления) при воспитании личности студента.

Ключевые слова: личность студента, культурно-воспитательная работа, адаптация, системный подход.

Annotation. Kuzyomko L.P., Kuzyomko L.M., Gavrylenko T.L. Face the problem of adaptation and education of Pedagogical Universities students. An expediency of usage of a systematical approach in the process of Pedagogical Universities students' training is substantiated in the article. Main points of two uncorrelated systems (administrative and students' self-government) in the course of training student's personality are given. *Key words:* student's personality, cultural-educational training, adaptation, systematical approach.

Вступ.

Зміни в духовному житті населення країни, відсутність у суспільстві, особливо серед молоді, загальновизначеного ідеалу виховання потребують інтенсивного пошуку нових підходів до виховання студентської молоді. Це вимагає від кураторів академічних груп, усього педагогічного колективу університетів запровадження нових форм впливу на самосвідомість студентів і водночас відродження ефективно випробуваних практикою старих форм організації виховного процесу з метою адаптації до навчання та виховання, розкриття і самовдосконалення особистості кожного студента.

Як відмічає О.В. Сухомлинська (1997), «сучасна система освіти і виховання в Україні знаходиться в процесі переходу, почасти вже перейшла на нову парадигму виховання, у центрі якої стоїть особистість дитини у всіх її взаємозв'язках і опосередкуваннях».

Ряд авторів [1, 3] вказують, що соціальне середовище і особистість постійно перебувають у взаємозв'язку. Середовище впливає на особистість, формує її, а особистість, діючи у певному соціальному середовищі, вступає у відносини з іншими людьми через участь в діяльності різних історичних спільнот.

Л.Зеліско (2001) відмічає, що поняття «особистість» відображає не лише фактичний стан соціальних властивостей, а й суспільний ідеал. На підставі проведеного анкетування [2, 11] встановлено, що у значній частині студентської молоді уявлення про будь-який соціальний ідеал взагалі відсутнє, а їхня мораль майбутнього обмежена приватним життям. Майбутнє країни, ВНЗ, первинного колективу хвилюють молодь набагато менше, ніж власні проблеми. В той же час долею сім'ї переймаються удвічі більше ніж власною, серед опитаних респондентів, причому цінність сімейних зв'язків збільшується не тільки з віком респондентів, але й зі зростанням стабільності матеріального стану.

Проведені інститутом молоді дослідження [4] показали, що 82 відсотки опитуваних заявили про своє бажання дотримуватися нових традицій релігійної культури. Цю тезу підтримує А. Колодин (2000).

В.В. Ягупов (2001) вказує, що об'єктом виховання у ВНЗ є особистість студента, розвивати і формувати яку можливо лише завдяки різноманітним цілеспрямованим впливам. Причому формування особистості слід здійснювати як через свідомість і внутрішній світ цієї особистості, так і через оточення, в якому вона знаходиться (одногрупники, викладачі, мешканці кімнати гуртожитку, неформальні групи). Справжню соціалізацію студент проходить не стільки в аудиторії, під час занять, як в позанавчальний час. Тому рівень культури виховання багато в

чому залежить від змісту їхнього позанавчального життя. Ось чому у ВНЗ треба здійснювати не тільки професійну підготовку, науково-дослідну роботу, але й формувати гармонійно розвинуту особистість. Виходячи з цього, позанавчальне життя не може розглядатися за межами сфери діяльності педагогічного колективу університету, тим більше куратора групи (В. Рябенко, 2001). Якщо у навчанні студент займається акумулюванням чужих знань і досвіду, то в позанавчальний час він повинен бути зорієнтований на соціально значиму реалізацію набутих знань, власного досвіду і здібностей відповідно до своїх вподобань, іншими словами, на вираження себе як особистості.

Робота виконана у відповідності до плану НДР Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка.

Формулювання цілей роботи.

Мета роботи - обґрунтувати доцільність використання системного підходу у процесі виховної роботи зі студентами педагогічних університетів, а також розкрити сутність роботи двох взаємопов'язаних систем (адміністративного та студентського самоуправління) під час виховання особистості студента.

Результати роботи.

Педагогічна діяльність потребує спеціалістів не тільки з глибокими професійними знаннями, а й добре розвиненими організаторськими та соціально-комунікативними здібностями. Чільне місце у підготовці таких спеціалістів займає куратор групи, який є представником ректорату, деканату. І лише при гармонійному поєднанні двох добре продуманих систем (адміністративного та студентського самоврядування) можливо досягти значного виховного впливу.

Успішність підготовки майбутніх вчителів у значній мірі залежить від вміння першокурсників адаптуватися до умов навчання та виховання в університеті. Згідно з сучасними уявленнями [1, 3, 11, 12, 13], успіх будь-якої людини у великій мірі визначається можливостями адаптації її до змін навколишнього середовища. Переважна більшість студентів прийшла до нашого університету після шкільної лави, не маючи певного життєвого досвіду. Крім того, майже 60 відсотків – це випускники сільських шкіл, які навчалися і виховувалися в зовсім інших умовах (для сільської молоді важливим є застереження від негативних факторів, які несе в собі велике місто), тож проблема адаптації студентів першого курсу набуває гостроти і стає більш актуальною.

Студентська група, як колектив, на початку року має суто формальний характер і основне завдання куратора – об'єднати окремі осо-

бистості, оскільки підвалини формування колективу в студентів групи з позитивними ціннісними орієнтаціями теж мають закладатися на першому курсі. Ще К.Д. Ушинський писав: «Як нема людини без самолюбства, так саме нема людини без любові до батьківщини, і ця любов дає виховникові певний шлях до серця людини й майбутню підпору з її поганими особистими і родинними нахилами». Ось чому ми працювали з усіх напрямків культурно-виховної роботи під гаслом : « Мій університет, мій факультет, моя група – моя гордість». Щоб ця ідея пройшла через серце кожного студента, ми (мається на увазі спільна робота куратора і активу групи) провели анкетування серед студентів, визначили індивідуальні здібності, уподобання, нахили та інтереси кожного з них. Адже тільки в тісній взаємодії спадковості, середовища та виховання можна досягти оптимального результату у вихованні людської особистості. Оскільки першокурсники найбільше, у порівнянні зі студентами інших курсів, налаштовані сприймати педагогічні новації, то до проведення заходів було залучено якомога більше студентів, враховуючи їхні нахили та здібності. За умови, студентської самоорганізації щодо виконання запланованих заходів, куратор не буде потрапляти в роль «няньки» студентів. Кожен студент групи має постійне або епізодичне доручення, тим самим активно бере участь у вирішенні колективних завдань виховання. Особлива увага на початковому етапі навчання приділялося налагодженню міжособистісних стосунків серед вихованців. Період становлення колективу групи складний і відповідальний. Відтак, разом зі студентами були визначені нагальні й перспективні (як індивідуальні, так і групові) завдання, шляхи й засоби їх реалізації.

Другою, не менш важливою, стала проблема стилю роботи куратора. Загально відомо, що процесу виховання властива самокерованість (Буряк В., 2002). Його протікання здійснюється у двох напрямках: від вихователя до вихованця (прямий зв'язок) і від вихованця до вихователя (зворотний зв'язок), який дозволяє будувати кожен виховну ситуацію з урахуванням результативності попередньої. Враховуючи різницю у віці куратора та студентів, потрібно було знайти правильну лінію поведінки куратора. Практика роботи підтвердила: чим більше у розпорядженні вихователя зворотної інформації, тим ефективніший виховний вплив. Найважливішим фактором, на нашу думку, у вихованні є індивідуальний підхід куратора до студента. Індивідуальний підхід – це активний пошук найрезультативніших шляхів виховного впливу на кожного студента, запорука творчої конкретної цілеспрямованості, ефективної і організованої виховної роботи. Тож всі питання виховного процесу (план культурно-виховної роботи, організація та проведення різних заходів)

вирішувалися з активом групи. Ці питання дискутувалися корегувалося запропоноване. До будь-якого виховного заходу залучалися студенти з урахуванням їхнього бажання та творчих здібностей. Велику зацікавленість у студентів викликали такі заходи: «Знай і люби свій університет» (за участю запрошених ветеранів праці університету, зустрічі з цікавими людьми.

Відбувалося поступове залучення та розширення функції студентів в культурно-виховній роботі. Для цього постійно висувалися перед вихованцями нові завдання, вирішення яких вимагало від них нестандартних дій, самостійного пошуку раціональних виховних заходів.

З метою забезпечення цілеспрямованого характеру взаємодії окремі виховні заходи об'єднувалися у блоки: «Я – громадянин України», «Навчання», «Дозвілля», «Спосіб життя», «Здоров'я» тощо. Для реалізації цих програм проводився ряд виховних заходів: «День рідної мови», «Символіка України», «Люби і знай свій край», екскурсії до м. Канева, Тростянца, Києва, туристичні походи вихідного дня, екскурсії по м. Чернігову, зустрічі з вчителями, переможцями року, відмінниками навчання, людьми різних професій і ін. Спільне проведення різних свят («День студента», «День іменинника», «День знань», «День Учителя», «День святого Валентина», «Жіночий день»), відвідування гуртожитку, – усе це сприяло глибшому пізнанню студента, врахуванню його індивідуальних особливостей в подальшій роботі куратора групи.

М.Г. Чернишевський говорив: «произведения искусства всегда были учебником жизни» і це дійсно так. Відвідування виставки М. Реріха стало однією із форм естетичного виховання, змусило вихованців замислитися над поглядами та магічною силою його творчості.

Значна увага у нашій роботі відведена виробленню у студентів здорового способу життя. Відомо, що студенти ставлять фізичну культуру серед життєвих цінностей на одне з останніх місць: вони не вбачають сенсу на зміцненні здоров'я засобами фізичного виховання [6]. Ось чому при реалізації блоку «Здоров'я» було проведено ряд заходів, а саме: зустрічі з учасниками Олімпійський ігор в Сідней та Солк-Лейк-Сіті, Афінах, відвідини патологоанатомічного музею, проведення бесід з лікарями різних спеціальностей, екскурсійні походи та виставки.

Висновки.

Виходячи з вищенаведеного, основними завданнями в роботі куратора вважаємо наступне:

- систематичне вивчення індивідуальних здібностей, нахилів, інтересів кожного студента та формування цілісної особистості майбутнього педагога;

- розробка, обговорення плану культурно-виховної роботи групи;
- постановка як колективних, так і індивідуальних, першочергових та перспективних завдань;
- виховання у студентів високої духовності, загальнолюдських якостей, культури і здорового способу життя;
- створення в групі нормальних психологічних умов міжособистісних відносин, спираючись на які, посприяти розкриттю особистості кожного з них, націлити студентів на майбутню педагогічну діяльність, що є важливим стимулом їх самовиховання;
- організація допомоги студентам у навчальній діяльності, вироблення у них навичок самостійної роботи, потреби самовдосконалення та самовиховання.

Таким чином, здоровий психологічний мікроклімат, доброзичливі стосунки куратора і студента, глибоке знання індивідуальних особливостей кожного студента сприяють адаптації студентів до навчання та виховання висококультурної особистості майбутнього вчителя.

Подальші дослідження передбачається провести у напрямку вивчення інших проблем адаптації та виховання студентів педагогічних університетів.

Література

1. Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів // Вища школа. – 2002.- №6. – С. 18-28.
2. Волгонова О., Паніна О., Маслов О. Ідеали сучасної молоді, яка навчається у вищих навчальних закладах // Вища освіта. – 2002. - №6. – С. 42-55.
3. Дорошенко А.Б. Соціальне середовище як фактор формування особистості (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис... канд. філософських наук. – К., 1994.- 35 с .
4. Зеліско Л. До проблеми культурологічної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2001. - №1. – С.126-133.
5. Колодин А. Поиск взаимных компромиссов // Высшее образование в России. – 2000. - №2.- С.66-74.
6. Кочергіна Л.І., Косенко А.Ф. Фізичне виховання і здоров'я нації. // Проблеми освіти. – К, 2001, вип. 20. - С.37-39.
7. Огієнко К.А. Виховна робота в студентській групі. – К.: Вища школа, – 1978.-70 с.
8. Рябенко В. Наставник студентської групи: його місце і роль в системі виховної роботи III-IV рівнів акредитації // Освіта. – 2001. – 14-21 листопада. –С. 8-10.
9. Сергєєва В.Ф. Інститут кураторства у вищому закладі освіти // Проблеми освіти. – К., 2001, вип. 20.- С.43-47.
10. Сухомлинська О.В. Цінності у вихованні дітей і молоді : стан розроблення проблеми // Педагогіка і психологія. – К., 1997. - №1.- С. 105-111.
11. Шамляня К. Психологічні проблеми наставництва у вищій школі // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів.- 2001.- випуск 1.-С. 93-105.

12. Шевчук Н.І. Формування особистості студента // Проблеми освіти.- К.; 2001.- випуск 25.-С. 31-37.
13. Ягупов В.В. Виховна робота у вищих навчальних закладах на засадах гуманістичної методології.- К., 2001.- №25.- С.15-21.

Надійшла до редакції 01.03.2005р.

МОДЕЛЬ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Лисяк В.М.

Харківський банківський інститут (УАБС)

Анотація. З метою підвищення зацікавленості до занять фізичною культурою та спортом проведено дослідження і аналіз впливу педагогічних умов і методів на заняттях з фізичного виховання.

Ключові слова: педагогічні умови, міжпредметні зв'язки, інтерес, фізичне вдосконалення.

Аннотация. Лысяк В.Н. Модель оптимизации процесса формирования интереса к физической культуре и спорту. С целью повышения интереса к занятиям физической культуре и спорту был проведен эксперимент и анализ влияния педагогических условий и методов на уроках физической культуры в школе.

Ключевые слова: педагогические условия, межпредметные связи, интерес, физическое совершенствование.

Annotation. Lysiak V.N. An optimization model of interest formation in physical culture and sports. In order to heighten interest in physical culture and sports an experiment and analysis of influence of pedagogical conditions and methods on physical education at secondary schools were carried out.

Key words: pedagogical conditions, intersubject connections, interest, physical development.

Вступ.

На сучасному етапі розвитку людини, особливу увагу треба звернути на фізичний розвиток, постійне фізичне удосконалення, на одержання знань з основ фізичної культури та самостійних занять фізичними вправами. Тобто одна з проблем сучасного фізкультурного руху - створення необхідних умов для виникнення інтересу до занять фізичною культурою та спортом, а також збереження бажання учнів та спортсменів постійно удосконалювати свої фізичні якості протягом довгого часу. З особливою гостротою ця проблема виявляється останніми роками у зв'язку з економічним станом країни та з різко збільшеними психічними та інтелектуальними навантаженнями в більшій частині населення, а в спортсменів - фізичними й психічними навантаженнями, витратами часу (Н.В. Кудрявцева, 1993). У цьому зв'язку отримані нами у ході дослідження дані розкривають структуру інтересу до фізичної